

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De Sanctorum Festiuitatibus Annitotius - Nvnc Demvm Integre Svppleti,
Concionibus per octauam Vener. Sacramenti suo ordine intersertis

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

Infra Octauam Ven. Sacramenti Co[n]cio III. Memoriam fecit, &c. Psal 110.

1. De miranda fide Eucharistica. 2. De peroso hæreticis vocabulo
Transsubstantiatio. 3. Obiectiones hæreticorum contra idem. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56205](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56205)

CONCIO TERTIA

INFRA OCTAVAM VEN. SACRAMENTI

TERTIVM MIRABILE.

De admirabili transsubstantiatione.

Partitio.

- I. De miranda fide Eucharistica.
- II. De peroso Hæreticis vocabulo Transsubstantiatio.
- III. Obiectiones Hæreticorum contra idem.
- IV. Credita docetur Transsubstantiatio.
- V. Rationes pro eadem confirmanda adducuntur.

Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Plal. 100.

FIGURA.

Exod. 4. 7.

Qvam præclarum videre fuit olim, magnum legislatorem Mosem, ut auctoritatem, efficaciamque legationis sibi creditæ ostenderet, ad regem barbarum mitigandum perterrendumque, virgas in serpentes; flumina AEgypti in sanguinis riuos conuertentem. At maius hodierna die miraculum est ac prodigium, Salvatorem, & Redemptorem orbis Iesum Christum, potentia suæ magnitudinem, maiestatemque patefacere dum vellet, magno tum hominum, tum Angelorum stupore admirationeque, panis & vini substantiam in corporis & sanguinis substantiam in Eucharistiæ Sacramento transsubstantiare ac conuertere. Quenam hæc mirabilia, æquæ transsubstantiatio! Quis credidit auditui nostro? Quis tam noua & extraordinaria credidit? quis non obstupescet, demirabiturque, quod natura vniuersa stupet & miratur: Quis de re loqui audeat præsumatque, quæ Angelos muros reddit & clingas? quis verbis complecti, ad quam exponendam cœlestibus Spiritibus verba deficiant? Tu futurus es sanctif-

sime Spiritus, qui nobis hoc persuaseris, tu inquam eris, qui sola admiratione nos illud edocebis, tu denique eris, magne totius vniuersi doctor omnium scientiarum, facultatumque thesauræ & reconditorium, qui ignaros, & idiotas Philosophorum doces argutias, & subtilitates, qui linguas infantium omnibus oratoribus reddis eloquentiores, qui hodie me ad hanc veritatem docendam, afferendamque instrues & armabis, ingenium exacues, mentemque capacem reddes, ut coram vniuerso hoc Catholicorum cœtu, ad Christiani nominis honorem, hæreticorumque confusionem, de eadem loquar, ideo opem, auxiliumque tuum imploro, & patrocinium Deiparæ hic inuoco, quam propterea Angelicis verbis cōpellabimus.

AVE MARIA.

Vas electionis Paulus ad fratres suos Hebræos scripta Epistola de fide, eiusque essentialibus membris loquens, Fides, inquit, est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. In Græco verbū est ἐπιστάσις ad denotandum, fidem basim, columnam, & fundamentum omnium mysteriorum esse. Atque ut Sampson columnas atrij, in quo Philisthæij versabantur, dum collideret & auferret, vniuersa domus ad terram concidit, non aliter etiam cum Satan fidei semel nobis columnam eriperit, omne Spiritus ædificium quam primum collabatur necessum est & pessum eat, utpote quæ rerum omnium basis sit & fulcrum. Latinus textus verbum habet substantia, ita ut denotetur, quemadmodum substantia prima omnia humeris suis suffinet accidentia, & accidentia subiecta destructis primis substantijs remanere nequeunt, ita fidem substantiam, sustentaculum & fundamentum rerum omnium supernaturalium esse, ac sine illa ingenium nostrum tam graue difficultatum mysteriorumque pondus sustinere non posse, qui fieri nimirum queat Deum vnum esse trinum in personis, Dei filium carnem induisse, eundem sub sacramento cōtineri & transsubstantiationem in Eucharistia peragi. Vnica fides est, quæ montes hos mouet, transfert, ipsa, quæ sublimes hosce vertices concutit, & impossibilia reddit possibilia:

I. Hebr. 11. Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. In Græco verbū est ἐπιστάσις ad denotandum, fidem basim, columnam, & fundamentum omnium mysteriorum esse. Atque ut Sampson columnas atrij, in quo Philisthæij versabantur, dum collideret & auferret, vniuersa domus ad terram concidit, non aliter etiam cum Satan fidei semel nobis columnam eriperit, omne Spiritus ædificium quam primum collabatur necessum est & pessum eat, utpote quæ rerum omnium basis sit & fulcrum. Latinus textus verbum habet substantia, ita ut denotetur, quemadmodum substantia prima omnia humeris suis suffinet accidentia, & accidentia subiecta destructis primis substantijs remanere nequeunt, ita fidem substantiam, sustentaculum & fundamentum rerum omnium supernaturalium esse, ac sine illa ingenium nostrum tam graue difficultatum mysteriorumque pondus sustinere non posse, qui fieri nimirum queat Deum vnum esse trinum in personis, Dei filium carnem induisse, eundem sub sacramento cōtineri & transsubstantiationem in Eucharistia peragi. Vnica fides est, quæ montes hos mouet, transfert, ipsa, quæ sublimes hosce vertices concutit, & impossibilia reddit possibilia:

Fides basis rerum spiritualium.

Hh 3 vnde

vnde Apostolus, *Si tantam fidem habeam, ita ut montes transferam.* Ipsa magistra ingenij & animæ facula, sine qua nihil omnino percipere possumus.

Matt. 17.

Fides fax animæ est.

Gen. 1.

Matt. 26.

1. Mach. 1.

Fides lumine animæ

Psal. 142.

Apoc. 16.

Sole tempore passionis in monte Calvaria deliquum patiente tenebris omnia circum quaque cooperta fuere, cælum, stellæque densissima caligine erant obuoluta, atque ita patuit Dei filium mortem occubuisse. Fides animæ Sol est, quæ cum semel defecerit, mera in anima apparet obscuritas, nec quid cœlestis vel spiritale cognosci potest; adhæc certissimum argumentum est, Deum missum, & in anima exstructum esse, nec iam amplius vivere, quomodo in Apostolo vix se dicitur, *Vixit in me Christus* nihilque interius, quàm meras tenebras & caliginem deprehendi: tuncque locum habere sententiam illam Christi; *Si lumen quod in te est tenebra sunt, ipsa tenebra quanta erunt?* Lumen quod in nobis est, ipsa est fides, quæ cum caligine cooperta fuerit, nihil apud eos quàm obscuritates & tenebræ restabunt.

Primum quod Antiochus tyrannus templo Ierosolymitano abstulit, fuit candelabrum, in quo lucernæ accendebantur, quo sublato mera in templo apparuit caligo & tenebræ: *Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis.* Allegorice hoc exponens, & à sensu literali ad mysticum transiens, dico, tyrannum infernalem, fidem, quæ candelabrum luminis est, ex animæ nostra templo ante alia eius yasa diripere conari, quæ cum ablata & sublata fuerit, non nisi mera nox, nubes, ymbræ illic conspiciuntur, atque homo eadem destitutus, verè illud Psalmi reperere potest, *Collocavit me in obscuris sicut mortuos.*

In Apocalypsi, inter Angelos illos iræ Dei ministros, iustitiæque illius executores, quartus quidam fuit, qui Solem inuasit, eumque obscurare satagens, homines æstu affixit, ad eum ut præ rabie in nomen Dei viuentis blasphemias euomerint, *Et quartus Angelus effudit phialam suam in Solem, & datum est illi æstu affligere homines & igni, &c.* Quis, vestra sententia Auditores, Angelus ille noxius est, nisi Satanus, ille malignorū Angelorum Princeps, qui semper fidem nostram, quæ Sol animæ, extinguere nititur, & aduersus illā hereticorum dogmatū phialam effundere, quam si

obscurare potuerit, homines æstare & rabire, & aduersus Dei honorem, aduersus veritatem, aduersus sanctissimum Sacramentum, & admirabilem illius transubstantiationem blasphemias coegit euomere: eò verò magis diabolus hæc oppugnat, & inuadere satagit, quod nobis illam necessariam nox, & quamvis sol sit paulò obscurior, tamen est in suo obiecto certus & infallibilis, nobisque verarum rerum certissimam cognitionem præbet, in eò etiam obscurissimarum, ac præsertim mysterij Eucharistici.

Regius Propheta nocti eam comparat, at nocti illuminanti: quapropter ait, *Nox illuminatio mea est*; quasi diceret: Fides nox est, quod obscura sit, sed dies etiam lucida, quæ lumen præbet, ac sine illa nihil omnino in mysteriorum sublimitate videre liceat: & alio quoque loco ait, *Nox nocti indicat scientiam*, id est, fidei nox, quæ quòd obscura sit, & caliginosa, nox videtur, hominem in ignorantia nocte tenebræque natum, rerum sublimium, omnique sensum & naturam transcendentiū cognitionem edocet, fides oculos lippientes habet & caligantes, sed clarè nihilominus videt, ac certissimè de rebus ipsis edocet, cuius figura fuit Lia magni Patriarchæ vxor.

Iacob enim cum in Metopotamiam in domum Labani venisset, duas illum habere filias comperit, Rachelem formosam ut quæ maximè, sed natura sterilem, Liam verò lippientem, sed fecundam. Iacob itaque cum Rachelis conubium ambiret, respondit pater, quæ erat prudentia ac modesta, non esse moris, iunioris ante maiores natu nuptui tradere, & si gener esse vellet Liam prius peti oportere, ac deinde Rachelem se vltio daturum.

Deus æternus, Allegorice ad Labani huius similitudinem duas suas habet, fidem inquam, quæ natu maior, & cuius Lia figura erat, oculos hæc habet lippientes, nec clarè videt, sed meritis & bonis operibus fecunda est, ipsa enim illorum radix & origo, vnde Apostolus, *Fides sine operibus mortua est*, & visionem diuinam, quæ natu posterior & formosa quam maximè, quam denotat Rachel, quæ sterilis, neque enim post hanc vitam merendi tempus est: homo velut secundus Iacob, quamprimū visionis huius diuinæ amore inardescit, beatitudinis inquam cœlestis, cuiusque conubium

Solam fidem oppugnat diabolus.

Psal. 138.

Psal. 18. Fides obscura est, sed cœca.

Gen. 29.

Fides Lia hoc S. mentet.

1. Cor. 2.

ambit : sed fidem imprimis hic in terra ducamus oportet, *(sponſabo te mihi in fide)* ac dein de poſtquam fidele obſequium præſtiterimus, & debito Patrem hoc ore fuerimus proſecuti, beatitudinis tandem, hac vita conſecta, participes reddemur, nec ſolet Deus felicitatem cuiquam concedere, niſi prius in hac vita fidem habuerit. Ad eò ut fides Liæ ſimilis ſit, quòd caliger & lippiat, obſcureque cernat, certa tamen eſt & ad myſterium hoc percipiendū penitus neceſſaria, atque ideò Euchariftia Sacramentum fidei antonomaficè præ alijs myſterijs dicitur.

Antiqua fidei imago.

Veteres fidem depingere volentes virginis inſtar exprimebant, quæ regem aurea vincitum catena contineret; & multos ſub pedibus ſuis proſtratos, in aurem ore tenebat, & calicem & hoſtiam manu. Nihil porò hic temerè additum aut paregon: primò quòd incorrupta eſſet, ut virgo repræſentabatur, rex ille captivus, & vinculis uilgatus, intellectus & mens erat hominis, quæ cum facultatibus anime quodammodo prædominetur, fidei tamen ſubiicere debet, cuiusque iuſſis parere, unde Apoſtolus, *Captivantes intellectum in obſequiū fidei* Milites illi proſtrati, ſentus denotant corporales, qui ad fidei pedes proſterni debellarique debent: inauris verò auditum designat, per quem fides naſci ſolet, *Fides enim ex auditu.*

Lib. 2. de anim.

Calix verò & hoſtia ſignat, Sacramentum hoc præcipuum eſſe fidei noſtræ myſterium, & in quo fides præferum eluteſcat. Omnis per ſenſus, ut ait Ariſtoteles, oritur cognitio: ſenſus verò ſcientiæ plurimum conducunt, quod velut ſervi ac famuli intellectus ſunt, qui omnes illi ſpecies, quæ in rerum natura verſantur, repræſentant. At in hoc Sacramento ſenſus impediunt potiùs & intellectui obſunt, quam proſunt, quod per accidentium verſimilitudinem, mentem priorem etiam ſubſtantia hic ſubelle, cogant credere. Quamobrem fides hic imprimis neceſſaria eſt, cuius excellentia in eo apparet, quod tametiſi ſenſus aliud videant & extrinſecus teſtentur, mentem tamen credere compellat, quæ non videt, eaque ut certiffima inuolataque tenere & amplecti. Apoſtolus Abrahæ fidem exaggerans ait, *Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret pater multarum gentium, Videbat ſterilitatem, &*

Rom. 4.

credidit ſcæ unditatem, nullos è Sara ſuſceperat liberòs, crediditque plurimas ex ſe gentes orituras. Ita quoque fidei hominis in hoc Sacramento accidit, nihil hic enim videt præter colorem, odoratum, accidentia, guſtum, qualitatem panis; firmiter tamen ſibi perſuadet, poſt conſecrationis verba prolata, panem non amplius ſuperſeſſe, non videt, non olfacit, non percipit mutationem, variationem aut productionem corporis Domini, credit tamen certiffimè, reali, vera, admirabili tamen & penitus diuina actione, quam tranſſubſtantiatione dicimus, ſubſtantia deſinente evaneſcenteque, verum ac reale Ieſu Chriſti corpus in auguſto hoc Sacramento produci. Quod Pſalmographo ad eò nouum & inuſitatum videtur, ut in eo diuinorum mirabilium compendium ſitum eſſe iudicet: quod iam in theira quotidianum ſumpſimus, *Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors; & miſerator Dominus* Tertium vobis hodie mirabile produciſtus, primò quid de hac noſtra tranſſubſtantiatione aduerſarijs videatur, proſeram, quænam deinde Catholicorum circa illam credentia ſit explicabo.

Quod ad primum igitur ſpectat, ſacroſanctum & diuinum tranſſubſtantiationis vocabulum non tam à Catholicis in pretio & veneratione habetur, quam hæreticis odio & deteſtationi eſt. Solent daemones ſanctiſſimo Ieſu nomine audito percelli, conſternari, & perterriti, & miniſtri putatiſij illi reformatores, dum tranſſubſtantiationis vocabulum legunt vel audiunt, quæ tamen Chriſtum in Euchariftia ſiſit & præſentem exhibet, præ rabie ac furore emouentur & efferreſcunt. Tradunt qui de animalium natura ſcripſere, Tigri a Tigres effeminal ferociſſimū ſtimul & velociſſimum, rubicundo colore viſo efferreſcere ac rabire, elephantes quoque viſo ſanguine ferociore evadere, & animoſius in vulnera ruere. Teſtantur hoc Machabgorū monumēta, in quibus legere eſt, *Et elephantis oſtenderunt ſanguinem vici & mori, ad acuenſos eos in pralium.* Ita quoque miniſtri, qui in Eccleſia tigrum aut elephantorū more debacchantur ac furunt, quantum ut tranſſubſtantiationis vocem intelligunt, in qua rubicundus Ieſu Chriſti ſanguis in Euchariftia adoratus conſpicitur, excandescunt, efferreſcunt, & rabie tera corda tument,

II.

Hæretici tranſſubſtantiationis verbum deteſtantur.

1. Mach. 6.

tument, & motus excitare incipiunt.

Exod. 24.

Veteres Hebræi idololatriæ dediti, & aduersus superiores murmurare soliti, loquentem Dominum audientes emori se dicebant,

Exod. 20.

atque ad eum Moyses allocuti aiunt, *Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Quam præclarum Domini verbum est transsubstantiatio! Reformatores nostri, libertatem crepantes, & aduersus Ecclesiæ Præsules insolefcere murmurareque edocti vt qui maximè, illud ipsum audire nequeunt, nisi emorianur, quare furunt, indignantur & extabescunt, dum tam admirabilem diuinamque actionem peragi audiunt.

Act. 7.

Athenienses Philosophi Paulum de resurrectione mortuorum differentem dum audirent, dicentis orationem explodebant, & fabulam sibi occini credebant, quum tamen rem illis certissimam exponeret.

Act. 7.

Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam iridebant. Ita quoque hodieina die, dum Pastores & Ecclesiæ Doctores coram hæreticis arguantibus, sophisticæque agentibus, de admirabili hac actione differunt; explodunt omnia, mendacij accusant, & idololatrias nuncupant.

Nefarium igitur & malignum hoc esse verbum iactant, verbum primitiæ Ecclesiæ inauditum, nec vsquam in sacra Scriptura reperibile; verbum portentosum, paradoxum, barbarum, verbum quod velut pestem & grandinam totius Christianitatis autumant, verbum, quod velut fulmen, flagellum, & communem totius hæreseos ruinam ducunt. Hinc est, quod ita opere hoc detestentur, tantis viribus aduersus hoc connitantur, & omni animi contentione è mundo id fatagant proferberè, omnemque illius memoriam penitus abolere.

1. Mach. 1.

Primum quod Antiochus Tyrannus è templo Salomonis abstulit, fuit altare sacrum, & mensa panum propositionis, *Et accepit altare aureum & candelabrum luminis, & vniversa eius, & mensam propositionis.* Sic primum, quod sacrilegi & profani hæretici Ecclesiæ surripere & auferre conantur, altare est sacrificij Missæ, & sacra Eucharistiæ mensa; quod verò transsubstantiatio vtriusque fundamentum,

Transsubstantiatio Eucharistiæ fundamentum,

cat, idcirco omniratione in illam desæuiunt,

& tantum illam delere & euertere, quantum nos tueri ac propugnare contendimus.

Caluinus homo omni flagitiorum genere coopertus; Ecclesiæ flagellum, omne virulentia, calumniaque genus aduersus illam eomit, & illius honorem extinguere, gloriam obscurare, decus denigrare, & apud Christi fideles eamdem traducere, conuictariq; gestiès, incantationem, fascino, & diabolicam illusionem nuncupat, quod sensus eam comprehendere, oculi videre, nec mirabilia illius inuestigare ingenium possit. Oeffrontem calumniatorem! ô impiam & sacrilegam linguam! Quid? quod videri hæc actio nequeat, ideo ne calumnijs impetenda? quod comprehendere impie non possis, ideo ne sacrilego dente profcindes? An non enim & alia sunt, & quidem in rebus naturalibus, quæ, quamuis sensus nequeat cognoscere, nec ad veram illorum causam pertingere, vera nihilominus, certissima, & fieri naturaliter solita. Viditne vnquam sensus conuersionem illam; quæ in baptismo peragitur, qua ablutus à statu præuocationis ad gratiæ commutatur? Quis vidit vnquam mutationem, conuersionemque illam, qua in stomacho cibus digestus in carnem sanguineamque conuertitur?

Viderene vnquam quis potuit conuersionem oui in auem, quæ intra eiusdem putamina peragitur, quam videre oculi, & sensus comprehendere nequeunt? Credimus tamen hæc omnia. In hoc vero Sacramento non credimus, quæ ad oculum non apparent, quamuis actio hæc altior, dignior & longè sit eminentior, omnem sensum, rationem, argumenta, & humanam imaginationem magno intervallo transcendens.

Ioannes VViclef etiam audacior & in blasphemijs euomendis impudentior hinc sacrilegum, & scelestum hoc argumentum elicit; si vera foret transsubstantiatio, Christus foret malignus ille Deus, quem finxere Manichæi, quod ad nihilum reduceret redigeretque bona; quæ bonus Deus creasset. Ita hoc Thomas VValdenfis tomo secundo operum testatur.

Doctus hic miles & generosus doctor iam nuper excusus, in rupem hanc impingens, & ceruicem collidens, transsubstantiationis dignitatem comprehendere non valens, iniurijs illam

Lib. 4.

Conuersiones naturales, quæ videri exteriorius nequeunt.

Tho. VValdens. tom. 1. c. 68.

III. Blasphemie aduersus transsubstantiationem.

illam & blasphemij euertere & destruere mo-
litur; ac velut draco quidam apocalypiticus, e-
gregiam hanc stellam Ecclesie nostrae fima-
mento auellere conatur, ac Rabsfacis in no-
dum blasphemans, admirabilem hanc actio-
nem, monstrum, magiam, & chimeram appel-
lat. Noctua haec, in scripturis vt immunda
iudicata, visus imbecillioris est, & ingenij lu-
men ad lucem & splendorem mysterij huius
percipiendum nimis debile habet. Quare non
inseite de illo ac reliquis in genere Ministris
dicere licet, *Lux in tenebris lucet, & tenebra
eam non comprehendunt*, id est, Iesus Chris-
tus lux mundi in obscuritate caligineque Sa-
cramenti huius per transubstantiationem re-
lucet, & tenebrae, id est, Ministri haeretici, eam
nequeunt comprehendere. Quid est autem
causa, cur tanto verbum hoc odio prosequan-
tur haeretici, itaque detestentur? quod scilicet
illorum malitiam peruersitatemque denotet,
heresim, dogmata, errores fugillet; denique
quod vnica vox haec omnes eorum minas ex-
plodat & euandis reddat, quod aperte expo-
nat, quidquid de hoc Sacramento credendum
est, quod realem, veramque corporis Christi
in Eucharistia praesentiam explicet, astruat, &
definiat. Cum enim de Transubstantiatione
loqui audio, quamprimum sine figura, sine
fallitate, sine ambiguitate, intelligo, credo,
confiteor Iesum Christum in Sacramento
contineri, panisque substantiam in corporis
illius substantiam commutatam esse: quod
verò vocabuli huius splendor lippientes cal-
ligantesque noctuarum harum oculos feriat,
& filij tenebrarum ad radios huius conui-
ueant, hinc est quod ipsum detestentur, ab-
horreant, & non nisi blasphemij calum-
niasque excipiant, ac virulento dente profcin-
dant.

Apoc. 12.
4. Reg. 18.

Iam. II.

Cur haereticus oderint transubstantiationem.

Vocabula à concilijs inuenta ad haeticorum errores detegendos.

Ita olim Arriani vocabulū illud *ὁμοούσιος*
consubstantialis, quod trecentorum octode-
cimque Episcoporum autoritate inuentum,
procusum & stabilitum est, & in Niceno cō-
cilio promulgatum; Nestoriani quoque ver-
bum *διωτόν* *Dispara*, quod Ecclesiae pruden-
tia & conciliorum consilio ad haeticorum
fraudes dignoscendas, & veram Catholicorum
fidem stabilendam introductum, detestati
sunt. Dicere verò verbum hoc in scripturae
lexico non reperiri nihil cuius; haec quippe
Bess. de Sanctis.

omnium semper fuit haeticorum exposulatio,
nec plura alia verba, qualia *Trinitas*, *ὁμο-
ούσιος*, *διωτόν*, in sacra scriptura reperiu-
tur, ea tamen magno in honore habet Eccle-
sia, ac velut symbola & tesseras ad inimicos
suos dignoscendos.

Milites lephite, Ephraeae profligatis &
subactis, omnem Iordanis ripam & pontes
obidentes, & valido praesidio communitentes,
non alio iudicio hostes suos dignouerunt, quā
verbo *Schibboleth* pronuntiatione, quod ip-
sam denotabat; quod cum Ephraeae debite cō-
modeque pronuntiare non possent, sed bleso
fibboleth efferrent, velut hostes symbolum ig-
norantes maetabantur. *Interrogabant eum,
Dic ergo schibboleth, quod interpretatur spica:
qui respondebat fibboleth, statimq; iugulabant
in ipso Iordanis transitu.* Vox transubstantia-
tio vera tessera & schibboleth Catholicorum
est, cum frumentum, spicam, & animarum
cibum denotet, ac per haec Catholici in Ec-
clesiae militantis castris, novos Ephraeos,
postquam fidelium castra fugiendo, palan-
doque deseruerunt, dignoscunt ac distin-
guunt.

Judic. 12.

Transubstantiatio tessera Catholicorum.

Isaac Patriarcha cum senio grauis lecto de-
cumberet, oculique illius caligarent, è voce
quamprimum Iacob filium agnouit, quani-
uis habitum & schema esset ementitus, & E-
sau se diceret, *Vox quidem Iacob, manus au-
tem Esau.* Non aliter etiam bonus ille Isaac,
magnus ille ac prudens Ecclesiae Patriarcha, &
Pontifex, iam senex, ob saeculorum, annorum-
que numerum, quo Ecclesiae fug durauit im-
perium, illos vt filios habet, qui de transub-
stantiatione loquuntur, eamque in hoc my-
sterio profitentur, quamuis interdum aliam
formam induant, & peccatoris habitum, quo
omnino profanus est, assumant, haeretici verò
qui eandem abhorrent & fugiunt, velut adul-
terini spurijque habentur (*gens praua & adul-
tera*) Haec scilicet tessera est, è qua fideles dig-
noscuntur.

Genes. 27.

Durante Pharaonico iugo, & strage Angeli
exterminatoris defauiente, electus Dei po-
pulus Hebraei ab Angelo intermosebantur,
quod superliminaria comorum & pestes il-
lorum agni immolati sanguine respersi es-
sent; Aegyptiorum vero barbarorum & ido-
lolarum hoc signum non praeserrent.

Exod. 12.

Transsubstantiatio signum salutis fidelium.
Erit autem sanguis vobis in signum in adibus in quibus eritis. Ad eundem modum in Ecclesia, saeuente Satanæ tyrannide, & hæreticorum persecutione, quam primum Catholici dignoscuntur, populus Dei electus, quod animam pretioso Iesu Christi, agni immaculati sanguine tinctam habeant, & os transsubstantiationem speret ac sonet; profani verò & infideles Calvinistæ, quòd utroque careant. Signum illud vitæ & conseruationis Israelitarum fuit argumentum & nota, hæc verò salutis, & prædestinationis certitudo in fidelibus, & Catholicis.

De captiu. Babyl. c. 1.
Obiect. 128.
a. 16. §. 15.
2 p exam. Conc. Trid. sess. 2. c. 4.
 Hæc est quæ aduersarios nostros cogit efferafcere, & ad mendacia, & falsitates malè cinnatas confugere. Lutherus omnesq; Protestantes, non nisi merù Innocèti Pontificis III. qui Ecclesiæ prædedit anno Dom. MC CXV. & sancti Thomæ Aquinatis, qui natus est anno MCCXXIV. inuentum esse docent. Petrus Martyr libro contra Stephanum Gardinerum vocabuli huius auctorem inuentoremque comminiscitur Innocentium tertium & Concilium Lateranense, tum ob nomen, tum etiam ob rei ipsius respectum. Calvinus libro quarto Institutionum suarum dicere non veretur ante Diui Bernardi tempora vocabulum hoc mundo incognitum & inusitatum fuisse. Martinus Kemnitius, alijque recentiores nebulones, in mendacijs procedendis etiam impudentiores, stupidiores tamen & ignorantiores, dicere audent, tempore Petri Lombardi, quem Magistrum sententiarum vocant, nihil adhuc certi quoad transsubstantiationem decretum fuisse ac definitum.

Nomen transsubstantiatio nihil refert vetus sit an nouum.
 At cur tam sæpè in verbum hoc defæuiūt? quid refert, nomen hoc nouum sit an vetus? cur tantoperò in nomine, qualitate, natura, exordio, origine illius inuestiganda laborant? eum quod denotat, cum ipso Sacramento esse coeperit, & non prius institui, quàm Sacramentum fuerit institutum. Quid refert, eodem veteres vios non fuisse, & primitiuæ Ecclesiæ tempore eius nomen obscurum fuisse, & non nisi post aliquot sæcula productum? ideo ne de rei veritate dubitandum? ideoque abhorrendum, calumnijs proscindendum, maledictione blasphemijque excipiendum? Quis dicere scribere ve Cosmographus audeat, In-

diam occidentalem non nisi ab hinc centum annis existisse, ex quo America ei nomen inditum? Quis Theologus, nisi Arrianorum sequi partes velit, docere præsumat, Christum non prius consubstantialem Patri esse coepisse, quam post suum ad cælos adscensum, quod tum primum nomen hoc illi inditum fuerit? Ad eundem planè modum, quis adò stupidus & iners futurus, qui quod vocabulum transsubstantiationis nouum videat, & recenter inuectum, hinc inferre docereque velit rem quam designat, etiam nouam & recentem esse? Abusus est, error, mendacium, ac blasphemia.

Ut verum dixisse me profiteamini, bina illorum argumenta potissima de promam, quibus omnem suam opinionem tuentur, quibusque hæretici stabile & transsubstantiationem conuelli se posse iactant, sed hanc propugnaturus, illam vero euecturus utriusque respondebo, & oppugnabo quàm possim validissime. Primum argumentum hoc est: panis omninò desinere esse non potest, aut naturam suam exuere, quin pereat & in nihilum recidat: a qui quod in nihilum redactum est, in aliam conuerti & transitum substantiam nequit, ac proinde non transsubstantiari. vanum ergo & futile huiusmodi transsubstantiationem in Eucharistico Sacramento effingere. Respondum: non ideo panis corruptus est aut in nihilum redactus: quamuis enim post consecrationem panis nihil sit, tamen id, in quod conuersus est, non est nihil, & hoc non dicitur in nihilum redactum, quòd nihil in se manet, sed quod desijt, & ad nihilum tendit, ad eò vt terminus & finis actionis, qua esse amittit, nihil omninò sit: alioquin aqua, quæ in vinum à Iesu Christo in nuptijs Cananænsibus conuersa fuit, annihilata fuisset. Atqui in hoc Sacramento actio, qua panis desinit esse, terminum verè realem habet, qui corpus est Domini in Eucharistia, atque ideo non est, nec esse potest hic annihilatio.

Secundum, sensus circa substantiam & propria obiecta decipi nequeunt, atqui in Eucharistia esse centent panem; & veteres etiam Patres aduersus Manichæos similesque hæreticos probarunt, Christum verè hominem fuisse, quod comederet, biberet, dormiret, defari;

Argumentum ta hæreticorum.

Non est in hoc Sacramento annihilatio.

Apr. VII. sem. 45.

Sent. prop. obiect. fallu.

Quid de transsubstantiatione.

fatigaretur; quæ omnia sensibus percipiuntur. Ita quoque in Eucharistia non nisi panem esse iactant, quod hic odor, sapor, color & vera panis figura appareat; atque idèd transsubstantiationem hanc fidei præiudicare, & hæreticis fauere, magni momenti hoc argumentum credebat VViclef. assererebatque verè credi oportere panem esse, cum id ita sensus iudicarent: imò & animalia, ac mures in primis ipsū nobis demonstrarent, qui hunc velut panem deuo. abant, eoque nutriebantur.

Apud Tho.
VValden-
sem 10. 2. c.
45.

Sensus in
proprijs
obiectis
falluntur.

Hæc si obiectio aliquam veri habeat similitudinem, maiorem etiam habebit responsio: quapropter dico, primò sententiam illam & axioma Philosophorum, sensum in proprio obiecto scilicet errare non posse, veram esse, sed multis limitationibus opus habere. Primò vera est de obiectis per se, id est, de accidentibus, non vero de substantia, quæ non nisi per accedens sensuum obiectum est; atque hinc fit, homines sæpè in substantiarum sensibiliū consideratione falli, vt cum missionem quid esse putant, non nisi mera glacies est. Secundo vera est de obiecto proprio, non vero contrario & alieno; quare sæpè sensus falli contingit, vt circa stellarum magnitudinem, baculum intra aquas delitescentem, & circa navigationem, in qua arbores progredi per agros & moueri videntur. Tertio locum hoc habet in obiecto proprio, cum medium & organum bene sunt disposita; alioquin enim & in proprio obiecto falli possunt, vt quando trans medium aliquod viride videmus, tunc enim quidquid apparet, viride apparet. Hæ sunt igitur imposturæ & malè conluti errores putatorum Reformatorum nostrorum, quos his euertimus & profligauimus; iam quæ fidei sunt Catholicæ tela, depromamus, & veritatis causam agamus, ac transsubstantiationis partes defendendo, Catholici vt sint superiores, efficiamus.

Quid cre-
dat Ecclesia
de trans-
substantia-
tione.

Catholica credit Ecclesia, auditores, rationem ob quam verum Christi corpus in Eucharistia sic, non esse quamdam annihilationem, non corruptionem, non assumptionem panis ad personam verbi, non vbiquitatem, non simplicem & velut localem panis cum corpore vnionem, non denique partialem panis in corpus mutationem, sed totalem substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem

Iesu Christi conuersionem, quam in puris terminis transsubstantiationem dicimus. Quod verbum Ecclesia à Spiritu sancto instructa aduenit, ac sapienter introduxit, ad inimicos propullandos, & veritatem, sacraque Eucharistia mysteria edocenda: sine quo verum horum intellectum inuenire non possemus.

Manna cum in Sinaico deserto plueret, exclamauit populus admirans *Hic est panis quem dedit vobis Dominus ad vascendum.* Mose populi duce rem adaperiente didicere, quod sensu exteriori comprehendere non poterant; manibus quidem manna contrectabant, oculis videbant, quin & lingua palatoque gustabant; quid tamen & vnde venisset, mens illorum comprehendere non poterat, sed Mose docente ad veram rei huius cognitionem peruenere, audituque tandem quid esset, percipere. Docuit illos doctor, quod proprio Marte ingenioque comprehendere nequibant. Ad eundem modum, cum manna hoc cælum super altare nostrum descenderet, omnes oculos & corda aperiebat; videbat colorem oculis, figuram tangebant manus, gustus saporem inueniebant, odoratus quid olfaciebant; sed sola mens & intellectus hic hærebant & stupebant, nemoque mysterium hoc poterat percipere; donec tandem Ecclesia cum Mose suo, Pontifice, suorum omnium fidelium duce ac Pastore, concilij præfidente, transsubstantiationis vocabulo adinuento vnumquemque docuit, & indubitate, certoque credere coegit panem esse angelicum, corpus & sanguinem Domini, quod Deus nobis sub panis & vini speciebus ad animarum nostrarum alimentum claritus est. Quod igitur proprio ingenio industriaque comprehendere non potuimus, Ecclesia velut eruditissima quædam magistra nos edocuit, & fides, quæ ex auditu ipsam complecti & intelligere facit.

Exod. 16.

Docuit nov
ecclesia
mysterij
huius my-
steria.

Egregia hoc figura è libro Iudicum de *Iudic. 14.*
propra faciet manifestius. Sæp on postquā in
agro leonem interfecisset, ænigma hoc Phil.

stæis proposuit, *De comedente exiit cibus, & de fori egressa est dulcedo*: quod nemo illorum exponere potuit, quamvis septem ipsos cogitasset dies: sed cum rei difficultate perspecta diffiderent, vxorem illius sunt aggressi, dicentes: *Blandire viro tuo, ut indicet tibi, quid significet problema*. Quamobrem mulier precibus & importunis Philisthæorum petitionibus sollicitata à marito hoc postulat, & obtinuit; illa petitoribus exposuit, quod prius Sampson illi. Iesus Christus, Sampson noster cœlestis, Sacramentum hoc vniuerso mundo velut problema reliquerat, quomodo scilicet is, qui leo rugiens, & Deus zelotes erat, iniquitates Patrum in filijs ad quartam vsque generationem vindicans pro nobis sit mortuus, & cibus factus, & sanè nemo id nostrum sine sponsa Iesu Christi, quæ Ecclesia est, id poterat comprehendere, quæ cum id à sponso suo didicisset, omnes deinde Christi fideles edocuit, à Deo scilicet omnis rei huius cognitio dependet.

Apostolus gentium Paulus hoc nomine gloriatus apud Corinthios magni se faciebat, quod hoc edoctus esset mysterium; quod tamē non ingenij acuminè, non vi argumentorum, non rationis sensu, inductione ve, non per sensuum iudicium, sed immediatè à Deo & singulari illius dono gratiaque edidicerat, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepi panem*. Quasi diceret, nolite cogitare, quod quæ de Sacramenti huius institutione dixi, in scriptis meis priuato studio vel Philosophorum veterum placita consulendo didiceti; nequaquam, sed Deus ipse primus vt crederem fides effecit, fide siquidem Sacramentum hoc percipitur, rationem verò consultando, humanaque curiositate inuestigando longè sit obscurius.

IV.
Exod. 16.
Num. 11.

Manna quamdiu populus in deserto Sinai agebat, perque solitudinem vagabatur, noctu & ad lunæ stellarumque subobscuram claritatem integrum erat, at mox vt sol oriebatu di ei luminisque præses, putrescebat, & corrumpebatur: quæ allegoria docet, Sacramentum hoc sub obscura fidei claritate gustandum esse, & quicumque naturali hoc lumine percipere & intelligere satageret, ipsum quamprimum amissurum. Ita fides hoc nos edocet, ita Ecclesia à sponso suo illustrata id exponit, nihil verò vt omitat illorum, quæ ad hoc vlla ratione spectant, verbum transubstantiatio reperit, quod cætera quàm maximè exponit; verbum inquam, quod mutationem, conuersionemque ab vna substantia in aliam significet: adè vt post consecrationis verba prolata nihil è panis vini que substantia sit reliquum, sed ipsum Christi corpus ibi dumtaxat reperiatu.

Ad hæc autem omnia intelligenda sciendum, ad veram conuersionem quatuor imprimis requiri: primò vt aliquid esse desinat; ne- que enim credibile est, aliquid in aliud quid conuerti, nisi quod conuertitur, esse quod necessariè prius erat, desinat. Atque idè Diuus Augustinus in libris de ciuitate Dei negat veras conuersiones fuisse, quas olim Magi in Aegypto fecere, aut quas stulta iactauit de dijs suis antiquitas, vel ut Arcadam in lupos, sociorum Vlyssis in porcos: demonum enim adminiculo quamprimum hi oculis hominū eripiebantur, & alia in eorum locum substituebantur. Deinde vt aliud quid in locum eius, quod esse desijt, succedat, alioquin non conuersio, sed corruptio foret vel annihilatio, si finis & terminus rei huius ipsum nihil & non esse rei esset. Tertio certa requiritur connexio, & dependentia inter destinationem vnius & successionem alterius, adè vt vnum esse desinat, aliud vt succedat, & destinationis huius virtute ipsa fiat successio. Mihi enim hæc esset connexio, non esset actio, quæ conuersio diceretur, sed duæ distinctæ actiones, per accidens sibi mutuò inherentes, quarum vna annihilatio, altera creatio dici posset. Quarto, vt duo termini, tam à quo, quàm ad quem verè sint positiui. In hoc enim vera conuersio non modò à creatione, & annihilatione quid distinctum est, sed etiam à conuersionibus naturalibus, quamvis ex vno aliud quid penitus diuersum constituatur, velut ignis ex acre, & è terra aqua. Quæ quatuor quoniam in admirabili illa actione, quam transubstantiationè dicimus, concurrunt, hinc vera quædam conuersio est, quæ panis substantiam emigrare & desinere compellens, Christi corpus verè præsens in Eucharistia reddit: quæuis aut verbum hoc non semper in Ecclesia

Transsubstantiationis vox non est, sed significatio vetus.
 Lib. 8. const. Celsum.
 Verba Graecorum substantiationis aequivalentia.
 Transsubstantiationis vox à Concilio confirmata.

Ecclesia usitatum fuerit, nec in tam manifesta significatione apud Patres veteres, quam hodierna die usurpatum, quod tamen per eandem denotatur, adeo vetus & antiquum est, ac sacramentum ipsum, quod exprimit.
 Hoc ita esse qui negarit, consulat Patres Graecos, videbitque illos, tametsi eodem vsu verbo non fuerint, similibus tamen vsos & æquipollentibus. Origenes imprimis vsus est voce, *γεννηθῆναι*, id est, fieri, *ἰδοὺ μὲν ἄρτους σῶμα γινόμενα*, id est, comedimus panes corpus iam factos. Gregorius Nyssenus quodam loco de hac conuersione agens vsurpat verbum *μεταποιῶν*, id est, transformari, transmutari, conuertere. Theophylactus auctor est verbi, *μετασχημαθῆναι*, transelementari. id est, penitus mutari ad prima vsque elementa. Apud alios reperire est verbum *μεταβάλλειν*, quod denotat mutationem Patres vero Latini, vt Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, & alij, vsurpant verba Graecorum verbis ad amissim in notione respondentia, vt fieri, mutari, &c. quibus idem efficias ac verbo transsubstantiari. Qui enim comprehendimus, aliquid mutatum, transformatum, conuersum, & transelementatum esse, nisi vna substantia in aliam commutetur: Nihil minus, Auditores, prodigiosa hæc actio ac nomen hoc celo delapsum nouum non est, sed vetus, de quo omnes omnino Patres locuti sunt, quod sæcula præterita cognouere, quod sex vniuersalia concilia, Vercellense, Turonense, Lateranense sub Innocentio III. præsentibus M. C. C. LXXV. Patribus collectum, Romanum, Basilicense, ac iam nuperrime Tridentinum ad hæreticos confutandos vsurparunt.
 Conuincuntur igitur pro viribus hæretici & quot libererit, iniurias calumniaeque aduersus transsubstantiationem hanc crucient; non ideo tamen minus eandem credemus, at quam possumus maxime exaltabimus; ipsi negant, quod impossibile eam credant, nos vero ideo illam confitemur, quod Deo nihil esse putamus impossibile. Ipse ad hæc rationes nobis id persuadent, & re ipsa ad oculum id videre possumus; quarum aliquas iam producam, ostendamque Deum in actione hæc suam ostendere potentiam, quod occulta quadam operatione, per sacerdotis verba panis substantia ab accidentibus sequestrata in corpus illius mute-

tur, quod per puram aliquam creaturam fieri nequit. Prima itaque sic.
 Si in sacramento hoc vera non esset substantiæ vnius in aliam conuersione, id est, transsubstantiatio; & si vna cum Domini corpore panis substantia sub eisdem maneret accidentibus, periculum esset, ne in idololatriam impetiores incederent, panem adorantes, qui non nisi pura creatura. Illi enim non distinguunt, sed simpliciter quod sub speciebus continetur, adorant & venerantur: ad huiusmodi igitur cauenda pericula, & Dei verbo credendum, certissime tenendam Iesum Christum verba illa proferentem, *Hoc est corpus meum*, voluisse, omnes vt crederent, per hæc verba panis substantiam in corporis transmutatam.
 Secundam hæc pono: si in sacramento hoc alia non esset mutatio, & panis substantia ibi adhuc remaneret, corpus Domini nemo sumere posset, nisi ieiunium frangeret, quod Apostolicæ tamen, teste Augustino, constitutiones vetantis ieiunij decretum est, vt non nisi à ieiunio corpus Domini sumatur, tamen iam à mille & amplius annis in Ecclesia consuetudo inualuit, vt sacerdotes in festo natiuitatis Dominicæ triplex sacrum celebrent, vt è Gregorio constat: è quo officio, ieiunium triplici hæc sumpione sacramenti non violari, ac proinde non esse hic panem, sed transsubstantiationem factam.
 Succedat tertia. Actionis huius nouæ possibilitatem Patres ex ipsa creatione mundi asserunt si enim volente Deo omnia ex nihilo condita sunt, fieri etiã potest, vt è pane corpus Domini virtute diuina fiat: minoris enim laboris videtur in quod aliud, quod iam factum est, conuertere, quam quid è nihilo producere. Ratione hæc vsus sunt, sanctus Hieronymus tomo secundo in sermonibus de Vener. Eucharistia S. Anthonij libro quarto de Sacramentis, Chrysostomus in cap. 26. Matthæi, & Ioannes Dapalceus, qui postremus rationi huic roborem additurus exemplum adfert de igne Eliæ, *Et tantum, inquit, valuit sermo Eliæ, vt ignem de cælo deponeret, non valebit Christi sermo, vt species mutet elementorum?*
 Quarta sit hæc. Admirabile opus hoc hominibus persuasurus Deus, non modo iam olim & longo ante tempore figuras produxit, vt quando Moyses in Aegypto virgas in serpen-

V.
 Rationes ad transsubstantiationem adstruendam.
 1. Ratio.
 Secunda.
 In epist. 117. c. 6.
 Homil. 8. in Evangelia.
 Tertia.
 Cap. 4. Lib. 4. c. 4.
 Quarta.
 Exod. 4. c. 7.
 Ios. 20.

tes, aquas in sanguinem conuertit: Iosue vero in Iudæa solem in medio cælorum axe properantem stetit: verum etiam paulo prius, quam sacram hanc cœnam institueret, potentiam suam excitauit, omnes vires suas produxit, ma' oraque miracula patrauit; paulo enim ante Lazarum à mortuis suscitauit, magnū in hoc epulum circa montem instituit, in quo quinque hominum millia exiguo quinque panum comæatu paut, aliaque similia. Euangelista quoque priusquam referret ea, quæ in sacramenti huius institutione transacta erant, hac præfatione velut Lectorem præmonens, vsus est: *Sciom quia omnia dedit ei pater in manus.* Ipse quoque institutor non sine insigni prudentia, nos prius sacramentum hoc instituire voluit, quam Apostolorum omnium nomine confessus esset Christum Petrus, velut in fide confirmatus, sciens nempe, sine hac nihil hic omnino intelligi posse.

Matth. 16.

Quinta.

Matth. 4.

Quinta addatur hæc Satanas Dei filium ieiunantem in deserto Palæstinæ tentaturus, potentia illius periculum facturum ait, *Dic ut lapides isti panes fiant,* credebatur siquidem illū, si Dei filius esset, lapides in panē posse cōuertere, quod sine trāsstantiatione fieri aut cogitari non potest: illi igitur dæmone nequiores sunt, minusque fidei habent, simile quid in Eucharistia peragi qui cōdere nolunt. Huc vero respicit Dominus, cum Iudæa infidelitatis, et collemque fidem perspectam habens, qui cum Caphtanais, Christum verē in Eucharistia posse contineri, credere non poterat, diabolus eum nūcupauit, *Numquid vnus ex vobis Diabolus est?*

Ioan. 12.

Sexta.

Claudat agmēn sexta. Veritatem hanc confirmamus Orientalium Christianorum censura in confessionem Argentoratensem. Non sine diuina enim prouidentia factum, vt Lutherani, acerrimi trāsstantiationis aduersarij, ad perpetuam sui infamiam, inimicos nostros iuratos controuersia inter nos & secretæ diremptores iudicesque habere voluerint. Quapropter ad Constantinopolitanum Patriarcham, Ieremiam nomine, Argentoratensem hanc confessionem misit, qui loco approbationis grauissimam & acerrimam aduersus eandem censuram misit, inque plurimis articulis illam falsitatis cōarguit, ac præsertim in

decimo, qui de cœna Domini agit, in qua Græci trāsstantiationem confitentur, atque inter cætera docent, Christi corpus cælo non descendere, vt in Eucharistia sit præsens, sed trāsstantiatione quadam & transitione panis in corpus Christi præsens adesse. An non rationes hæc prægnantes & luculentæ? Eritne igitur aliquis, qui de veritate mysterij huius dubitare audeat; atque aduersus actionem tam honorabilem admirabilemque blaterare præsumat, eique calūniari? nemo profecto nisi hæresin sapiat. Hic quippe illorū cicuta, & elleborum, hic insaniant & efferaunt, hic furunt & rabiunt. Arca Domini dum Ierichuntios muros forinsecus obiret, illi mox ad terram collapsi liberum Israelitis aditum præuere, adeo vt lapides ipsi consternati & perculli fuisse videantur: ita quoque hisce temporibus hæretici, videntes sacramentum hoc, veram inquam scēdæ arcam à fidelibus honorari, coli, per vrbium compita circumferri, & in supplicatione velut verum Christianæ Religionis obiectum portari, contremiscunt & anguntur: quod etiam ægre ferant, nos hoc tantopere delectari, gaudereque hinc est, quod tam acriter aduersus trāsstantiationem insurgant, eiusque gloriam impugnent.

Nos vero qui eandem credimus, illam prodignitate laudamus & extollimus, credimusque hoc in figura olim Esaræ Prophetæ demonstratum. Dominus quippe magnum volumen ostendens ait, *Sume tibi librum grandem. & scribe in eo stilo hominis, velociter spolia detrahe, cito prædare.* O mysteria! magnum hoc volumen sacramentum denotabat, quod tres cōplecteretur paginas, Christi scilicet animam, corpus ac diuinitatem, paginas inquam, quæ sacramentum hoc & panis vini que species vt coopericulum habent; liber hic scriptus est stilo hominis, quod Dei filius eodem vt homo continetur & inscriptus stilo eodem quoque sunt verba, *velociter spolia detrahe, cito prædare;* quod post consecrationem velociter panis & vini substantia detrahenda sit accidentiaque auferenda. Vnico namque momento panis essentia expers redditur, accidentia subiectum amittunt, qualitas extensione caret, adeo vt vbiq; & in omnibus hic appareat prædatio & ablatio. O actionem mirabilibus plenam! o mysteria incomprehensibilia!

Quam-

Quamobrem, Auditores, transfusa uariationem credentes, rem ipsam adoremus, auctori illius gratias agamus, & aeternas illi gratiarum actiones depromamus: Nunquid rugiet onager, inquit Iob, cum habuerit herbam, aut mugiet bos, cum ante praesepe steterit? quasi diceret, animalia domestica simul & siluestria, & fera, quæta sunt, nec rugiunt, cum læta affulgent pascua aut prædia. Quid ergo, ut hoc alio sensu & parodice exponamus, an non quietam pacatamque vitam ager homo? an non Deum oppugnare diuexareque desinet? an non quiescet, cui Angelorum Deus in cibum cesserit, quique quotidie non præsepi alicui, ut iumentum astare, sed Dei sui mensa assidere potest panem manducans Angelorum: præclara hæc & eximia considera anima mea, hæcque mirabilia admire.

Hebræi veteres, quod carnem à Deo in escam non accepissent, insurgere aduersus Moysen & Aaronem cœpere, & tollere cornua, dicentes, *Anima nostra arida est, quis dabit nobis ad uescendum carnes?* Cum uero Christiani ipso Domini pascamur corpore, nostrum est non murmurare, cauillari, & Iudaico more in benefactorem ingratos esse, sed immortales illi gratias agere, & cum Psalmographo dicere, *Quam magnifica sunt opera tua Domine, omnia à te expectant, ut des illis escam in tempore: Quis similis tui, magnificus in sanctitate?*

Nullus omnino Domine; nec ullus reperiri potest, uel unquam poterit. Tu enim magnus ille œconomus & dispensator, qui omnes creaturas tuas splendide liberaliterque enutris, cuiusque mensa omnibus omnino hominibus patet & exposita est. Tu siquidem Angelos reficis in coelo gloria inebriando; animas in purgatorio, spe & consolatione pascendo; homines in hoc mundo, mensa & cibo Eucharistico illis robur suppeditando. *Quam magnificata sunt opera tua, quam actiones tuæ admirabiles!* & imprimis illa, quæ hoc in Sacramento perspicitur, quam transsubstantiatione nuncupamus; per hanc enim hic præsens sistens, inque Sacramento contentus: Creatio octo dierum spatium creaturas omnes in aciem produxit, & in naturæ theatro spectandas dedit, at transsubstantiatio creatorem omnium unico momento intra sacerdotis manus præsentem

sistit. *O mirabilia!* ò opera ab omnipotentis manu profecta! Tu uero omnipotens & æterne Deus, quem actionis huius uirtute in altari nostro adoratum cernimus, gratiam nobis elargire, ut postquam te hic præsentem uia fide nouerimus, tandem te in æterna gloria uidere mereamur, ad quam Pater, Filius, sanctissimusque Spiritus nos deducant, Amen.

CONCIO QUARTA.

DOMINICA INFRA OCT.
VEN. SACRAMENTI.

QUARTVM MIRABILE.

De admirabili epulo ac cœna, quæ in Eucharistia paratur.

Partitio.

- I. Quod summa Dei liberalitas in hac cœna præcipuo relucent.
- II. Quis, quos uocet ad cœnam: & cur sic dicam?
- III. Cœna cur magna dicatur?
- IV. De inuitatis ad hanc generatim disputat.
- V. De negligentibus cœnam, cumq; mundo præudentibus.
- VI. De uocandis cœnam hanc negligentium.

Homo quidam fecit cœnam magnam, & rogauit multos. Luc. 14.

FIGURA.

PRÆCLARVM sane ac diuinum miraculum fuit, Auditores, cum Redemptor, in monte Hermon, in quo nonnisi lapides & petrae, quinque hominum millia quinque panibus hordeaceis saturauit, atque ita saturauit, quinque ut cophini fragmentorum pleni sint asseruati. Longe profecto maius miraculum est, quod hodie in Eucharistia, in monte Ecclesiæ unico pane cœlitus dato, & in carnem commutato omnes homines saturentur, & satis superque etiam sit reliquum, ut infiniti alij eodem pascantur & reficiantur. Prius